

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution 4.0.

<https://doi.org/10.31820/f.35.2.6>

Neda Borić

KONTRASTIVNA ANALIZA STRUČNOJEZIČNIH KOLOKACIJA S IMENICAMA KUĆA I HOUSE U DISKURSU ARHITEKTURE

dr. sc. Neda Borić, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet
nboric@arhitekt.hr *orcid.org/0000-0002-0546-5910*

izvorni znanstveni članak

UDK 811.111'373.7

811.163.42'373.7

72:81'373.7

rukopis primljen: 10. rujna 2023; prihvaćen za tisak: 11. prosinca 2023.

Rad je posvećen kvalitativnoj kontrastivnoj analizi stručnojezičnih kolokacija s imenicama kuća i house u diskursu arhitekture. Dvočlane kolokacije izlučene su iz specijaliziranih reprezentativnih usporedivih korpusa hrvatskih i engleskih stručnih arhitektonskih tekstova. Cilj je utvrditi sličnosti i razlike u kolokacijskom segmentu arhitektonskoga nazivlja u dvama jezicima s osobitim obzirom na ulogu makrokonteksta kao kognitivne mrežne konfiguracije stručnih znanja. Rezultati analize potvrđuju idiosinkratičku prirodu kolokacijskih odnosa čak i u jeziku struke, odnosno brojne nekongruentne varijabilnosti u pogledu konceptualizacije i leksičke realizacije. Stručnojezične kolokacije u ovome segmentu arhitektonskoga nazivlja najčešće nastaju sintagmatskim kombinacijama općejezičnih leksema. Ključnu ulogu u njihovu semantičkom profiliranju i transparentnosti ima makrokontekst koji djeluje kao kognitivni mehanizam koji upravlja procesima sintagmatizacije, leksikalizacije i terminologizacije. Analiza je teorijski utemeljena u suvremenom pristupu stručnim jezicima.

Ključne riječi: *stručnojezična (terminološka) kolokacija; kognitivni makrokontekst; kontrastivna analiza; arhitektonski diskurs; suvremene terminološke teorije; leksikalizacija*

1. Uvod

Razvoj znanosti i njihovih uže specijaliziranih područja dovodi do potrebe za imenovanjem novih pojmova. Novi nazivi najčešće nastaju sintagmatskim supojavljivanjem ili udruživanjem individualnih leksema u višečlane (višerječne) leksičke jedinice. Time se potvrđuju temeljna načela jezičnoga funkcioniranja koja su jasno uočljiva i u stručnim jezicima: kognitivna i jezična ekonomija (Martinet 1970), jezična sloboda i kreativnost (De Saussure, prema izdanju Sosir 1977: 200) te dinamika između stabilnosti jezičnoga sustava kao strukture i njegove varijabilnosti na razini individualnih komunikacijskih ostvaraja u različitim situacijskim kontekstima (De Saussure, prema izdanju Sosir 1977). Sintagmatski sklopovi u nazivlju arhitekture uglavnom obuhvaćaju stručnojezične (terminološke) kolokacije, složenice i višerječne terminologizirane sintagme između kojih su kolokacije odabrane kao tema ovoga rada.

Iako se duga i bogata povijest istraživanja kolokacija uglavnom veže za općejezična leksikološka, kontekstualna, frazeološka, leksikografska, diskursna, glotodidaktička, translatološka, kognitivna i računalna korpusna istraživanja, kolokacijska problematika podjednako je relevantna i aktualna i za područje stručnih jezika. Najčešće se radi o problemima pri izradi stručnih terminoloških rječnika koji proizlaze iz nemogućnosti jednoznačnoga definiranja stručnojezičnih kolokacija i njihova jasnoga razgraničenja od ostalih višečlanih leksičkih jedinica, a osobito od slobodnih kombinacija što predstavlja temeljan i do sada neriješen problem i u općejezičnom kontekstu. Drugi problematičan aspekt kolokacija odnosi se na prividnu neuočljivost kolokacijske veze kao čvršćega spoja određenih leksema: čvršćega od slobodnih leksičkih kombinacija, no slobodnijega od idiomatskih sklopova. Izvjestan (no do sada nedefiniran) stupanj sintaktičko-leksičko-semantičke kohezije koja se uspostavlja između kolokacijskih sastavnica proizlazi iz njihova uzajamnoga restriktivnoga i selektivnoga udruživanja (Nattinger-De Carrico 1992: 21) što Sinclair (1991: 115) naziva principom idioma (engl. *idiom principle*). Do takvoga udruživanja dolazi zbog uzajamnoga privlačenja i očekivanja određenih semantički kompatibilnih leksema (engl. *mutual expectancy of words*, Firth 1957, prema izdanju 1968: 181). Takvi leksemi stoga redovito pokazuju i tendenciju da se češće supojavljaju (engl. *repeated co-occurrence*, Firth 1957, prema izdanju 1968: 182; Benson (1985: 61); Carter (1987: 47); Gramley i Pätzold (1992: 64). Problematičan je i semantički aspekt kolokacijske veze pri čemu se generira kolokacijsko značenje koje je specifičnije od individualnih značenja kolokacijskih sastavnica. Ono je ponekad transparen-

tno, a ponekad i nije unatoč transparentnosti značenja sastavnica. Osim toga, značenje jednoga kolokacijskoga elementa mijenja se ili modificira pod utjecajem značenja onoga leksema s kojim ulazi u kolokacijsku vezu¹. Ne čudi stoga da ta ključna obilježja kolokacija i u općejezičnoj i u stručnojezičnoj domeni upotrebe uzrokuju probleme u stručnom prevođenju, stručnoj komunikaciji te u učenju stranih stručnih jezika².

Rad je strukturiran u nekoliko poglavlja. Iduće poglavlje donosi hipotezu rada te objašnjava njegove ciljeve kao i njegov potencijalan znanstveni i praktični doprinos. Treće poglavlje bavi se teorijskom pozadinom rada i pregledom literature pri čemu se osobita važnost pridaje onim ključnim aspektima koji su osobito relevantni za područje stručnih jezika pa su stoga i izabrani kako bi poslužili kao teorijska okosnica analize. To su suvremeni kognitivno utemeljeni pristup analizi, uloga i važnost makrokonteksta u interpretaciji i kreiranju značenja te procesi sintagmatizacije, leksikalizacije i terminologizacije kao ključnih leksičko-sintaktičkih i semantičkih procesa koji stoje na razmeđu općejezične i stručnojezične uporabe leksema. Četvrto poglavlje donosi metodologiju analize. Peto poglavlje posvećeno je rezultatima analize i diskusiji, dok šesto poglavlje donosi zaključni osvrt.

2. Hipoteza, ciljevi rada i potencijalan znanstveni i praktični doprinos

U ovome istraživanju polazi se od zapažanja da stručnojezične kolokacije pokazuju brojne varijabilnosti u načinima konceptualizacije i leksičke realizacije u dvama jezicima unatoč istovjetnosti konceptualne strukture stručnih znanja kao nadjezične kategorije.

Osnovni je cilj rada kontrastivno analizirati kolokacijski segment stručnoga nazivlja u području arhitekture na primjerima najfrekventnijega leksema u arhitekturi *kuća* i njegova kontrastivnoga koreponenta *house*³ u funkciji baze kolokacija s osobitim obzirom na prirodu i ulogu makrokon-

---

¹ Na primjer, očito je da je značenje leksema *stale* drugačije u kolokaciji *stale bread* nego u kolokaciji *stale air*. Ili značenje leksema *mlad* u kolokacijama *mlad mjesec*, *mlada janjetina*, *mlada demokracija*.

² Neizvorni govornici moraju kolokacije u stranom jeziku učiti kao cjeline. No, stručnojezična kolokacijska kompetencija dodatno ovisi o posjedovanju stručnoga pozadinskoga znanja. Stoga je ona problem i za izvornoga govornika nekoga jezika.

³ V. kvantitativne podatke o analizi korpusa u poglavlju 4, bilješki 17.

teksta (kognitivne mrežne konfiguracije stručnih znanja) u njihovu semantičkome profiliranju i transparentnosti. Stručnojezične kolokacije u ovome segmentu arhitektonskoga nazivlja nastaju uglavnom sintagmat-skim supojavljivanjima općejezičnih leksema. Kognitivni makrokontekst ima ključnu ulogu u njihovu nastanku procesima sintagmatizacije, leksikalizacije i terminologizacije te u njihovoj ispravnoj interpretaciji.

Kolokacijska problematika u arhitekturi u hrvatskoj stručnoj literaturi do sada nije obrađena, stoga je rad u teorijskome smislu zamišljen kao doprinos dosadašnjim istraživanjima stručnoga diskursa arhitekture i njegova nazivlja⁴, ali i kao doprinos postojećemu korpusu radova o kolokacijskoj problematici u raznim stručnim jezicima, no bez preambicioznih pretenzija da se u tako složenoj problematici dođe do konačnih odgovora. U praktičnome smislu, ovo istraživanje može biti od koristi u leksikografskome, odnosno terminografskome radu, stručnome prevođenju i poduci engleskoga jezika za potrebe arhitektonske struke.

3. Teorijski kontekst analize i pregled literature

3.1. Suvremene terminološke teorije

Ovaj rad svoje teorijsko uporište nalazi u suvremenim pristupima terminologiji kao disciplini koji su se razvili u posljednjih tridesetak godina pod utjecajem sociolingvistike i post-strukturalističke kognitivne paradigme u općejezičnim istraživanjima. U kontekstu novih idejnih strujanja jezik se percipira kao jedna od ljudskih kognitivnih sposobnosti, a značenje postaje središnja tema kognitivno inspiriranih općejezičnih istraživanja. Ono proizlazi iz neraskidive veze jezika i mišljenja, odnosno načina konceptualizacije i interpretacije izvanjezičnoga svijeta što jezik odražava. Klasične terminološke škole svojim redukcionističko-preskriptivnim pristupom, utemeljenim u onomasiološkome polazištu i imperativu za postizanjem jednoznačnosti pojma i naziva te terminološkom standardizacijom kao središnjom zadaćom, nisu mogle ponuditi odgovore na mnoga pitanja koja su prirodno proizišla iz zapažanja da stručna nazivlja pokazuju ista obilježja koja dominiraju i leksičkim inventarima općih jezika kao što su konceptualna metaforizacija i metonimizacija (kao kognitivni mehanizmi procesuiranja izvanjezičnoga svijeta), sinonimija, polisemija, dijakronijske promjene zna-

⁴ V. Borić (2011; 2012; 2014; 2020).

čenja itd. Postalo je jasno da nazivlja nisu samo nomenklatura i da su stručni jezici funkcionalne varijante općih jezika. Pod utjecajem sociolingvističkih i kognitivnolingvističkih istraživanja, pojavile su se nove terminološke teorije kao uvjerljiva alternativa tradicionalnom pristupu terminologiji kao disciplini koje su pomogle pri redefiniranju područja stručnih jezika i njihovu približavanju te konačnome pozicioniranju unutar općejezičnih istraživanja između kojih su najvažnije socioterminologija (Gaudin 2003), komunikacijska terminološka teorija (engl. *communicative theory of terminology* ili CTT, Cabré 1999, 2003), sociokognitivna terminološka teorija (engl. *sociocognitive theory of terminology* ili STT, Temmerman 2000) i terminologija okvira (engl. *frame-based terminology* ili FBT, Faber 2009). Unatoč nekim specifičnostima, one načelno ipak dijele veći broj sličnosti negoli razlika. Zastupaju deskriptivan, a ne preskriptivan pristup i odbacuju monosemičnost. Nazive promatraju kao i općejezične jedinice što znači da su sinonimija i polisemija prirodne pojave u nazivlju. Takav stav prirodno vodi prema uključivanju i dijakronijske dimenzije (a ne samo sinkronijske) u njihovim istraživanjima. S time je povezano i uvažavanje terminoloških varijacija. Naglasak je na sociokomunikacijskoj dimenziji jezika u uporabi što podrazumijeva potrebu za korpusnim tipom istraživanja kao i kognitivno utemeljeno shvaćanje jezika struke te uočavanje inherentne višedimenzionalne složenosti leksičko-semantičkih odnosa. Stručni nazivi (termini) nisu više samo puki simboli za označavanje koncepata, već kompleksni entiteti s jezičnom, semantičkom, kognitivnom i sociokulturološkom dimenzijom. Noviji pristupi kao što su STT i FBT preuzimaju neke ključne postavke iz kognitivnih općejezičnih istraživanja kao što su prototipna struktura koncepata i značenja, konceptualna metaforizacija i metonimizacija kao prirodni načini konceptualizacije u znanosti, idealizirani kognitivni modeli i Fillmoreova semantika okvira⁵.

Ovaj rad svoje teorijsko uporište nalazi u raznim elementima svih navedenih teorija što će rezultati analize potvrditi. Između njih osobito treba naglasiti neophodnost sagledavanja društvenoga konteksta unutar kojega se određeni stručni diskurs realizira, a koji ima ključnu ulogu u konceptualizaciji i stvaranju naziva (kako to naglašava socioterminologija). To osobito vrijedi za arhitekturu koja je duboko uronjena u društveni kontekst koji nerijetko postaje presudni element u formiranju koncepata i njihovih

---

⁵ Hitcheva (2014) te Luzer i Tominac Coslovich (2016: 521–525) daju koncizni, no informativni kronološki pregled spomenutih terminoloških teorija s najvažnijim obilježjima.

značenja što dolazi do izražaja u primjerima terminološkoga posuđivanja između dvaju jezika s posljedičnim semantičkim promjenama, ali i regionalno-specifičnim varijacijama unutar jednoga jezika (engleskoga) koje dovode do toga da jedan koncept može biti označen s više naziva ili pak jedan naziv može označavati više različitih koncepata. Nazivi (a ne pojmovi), odnosno semasiološki pristup, ishodište je analize (sukladno STT-u). Oni se ovdje promatraju u svojoj višedimenzionalnoj kognitivnoj, jezičnoj i socio-komunikacijskoj dimenziji te ih odlikuje prisutnost sinonimije, polisemije i konceptualne metaforizacije (sukladno CTT-u i STT-u). U radu se naglašava i važnost sagledavanja dijakronijske dimenzije razvoja značenja brojnih naziva (sukladno socioterminologiji). Temeljna okosnica ove analize je pojam makrokonteksta unutar kojega djeluju semantički ili konceptualni okviri kao nositelji pozadinskoga stručnoga znanja i iskustva povezanih s uporabom. Takva kognitivna ustrojstva postaju preduvjeti za ispravnu interpretaciju značenja (sukladno ključnim postavkama teorije okvira, odnosno FBT-u). O makrokontekstu će više riječi biti u idućemu poglavlju.

Istraživanja specifično kolokacijske problematike u stručnim jezicima novijega su datuma⁶. Ona se tematski, pojmovno i teorijsko-metodološki uglavnom oslanjaju na bogato nasljeđe teorijskih, a osobito primijenjeno-lingvističkih istraživanja kolokacija u općejezičnoj domeni uporabe⁷.

---

⁶ O nesrazmjeru između stručnojezičnih istraživanja kolokacija u odnosu na općejezična istraživanja v. Michta (2022).

⁷ Takva orijentacija u hrvatskim radovima ponekad nailazi na kritike jednako kao i činjenica da stručnojezičnim radovima nedostaje jasna definicija kolokacije i njezina statusa te terminološka neusklađenost (Ordulj 2016: 53–54). No, upravo su to oni dobro poznati problematični aspekti kolokacijske problematike koji u obimnoj svjetskoj općejezičnoj stručnoj literaturi do danas ostaju bez odgovora. Treba imati na umu da se radi o višedimenzionalnom, složenom i dinamičnom jezičnom fenomenu koji pripada jeziku kao sustavu (a ne komunikacijskoj kombinatornoj slobodi na razini govornih ostvaraja) dok ga istovremeno karakterizira idiosinkratična priroda na razini svakoga jezika koja postaje uočljiva tek pri kontrastiranju dvaju i više jezika (Hausmann 1989: 1010, prema Stojić 2012). Stoga mu treba pristupati parcijalno i fleksibilno, a u okviru stručnih jezika treba dodatno uzeti u obzir specifičnosti svakoga stručnoga jezika. Stoga je oslanjanje na općejezična istraživanja kao preduvjeta analize stručnojezičnih kolokacija nešto što se ne može i ne bi trebalo izbjeći, pogotovo zbog činjenice da se danas stručni jezici smatraju funkcionalnim varijantama prirodnoga jezika, ali i zbog činjenice da tek iz te perspektive razlikovna obilježja kolokacijske problematike u stručnim jezicima u odnosu na općejezičnu domenu dolaze jasnije do izražaja. Stoga knjiga Anete Stojić (2012) širinom svojega pristupa i dubinskim zahvatom u višedimenzionalnu složenu prirodu kolokacija predstavlja dragocjen izvor spoznaja i nezaobilazno polazište i za stručnojezična istraživanja.

Najčešće su to deskriptivne i kontrastivne / komparativne analize kolokacija u raznim strukama⁸. Druga veća grupa istraživanja odnosi se na analize kolokacija primjenom alata korpusne i računalne lingvistike za potrebe sastavljanja stručnojezičnih (katkada višejezičnih) rječnika⁹, stručnoga prevođenja¹⁰ ili poduke¹¹. Radovi koji se bave istraživanjem sličnosti i razlika između kolokacija u općejezičnome i stručnojezičnome kontekstu relativno su malobrojni. Različiti autori stavljaju naglasak na različite kriterije iz općejezične kolokacijske problematike, no oni mogu biti u različitoj mjeri izraženi u pojedinoj struci¹².

3.2. Makrokontekst i njegove uloge

Pojam makrokonteksta ključna je odrednica i prizma kroz koju treba promatrati cjelokupnu problematiku stručnojezičnih nazivljā. Naime, identitet svakoga stručnoga jezika gradi se na specifičnome makrokontekstu koji podrazumijeva ukupnost kognitivnoga i jezičnoga konteksta. Raffaelli (2009: 185–189) naglašava važnost situacijskoga makrokonteksta i nužnost njegove integracije s mikrokontekstualnom (sintagmatskom) razinom kao neophodnih temelja svake lingvističke analize (što ne zagovaraju apsolutno svi lingvisti). Makrokontekst proizlazi iz kognitivne dimenzije jezika struke i odnosi se na mrežnu konfiguraciju ili konceptualnu strukturu stručnih znanja, spoznaja i iskustava koju Croft i Cruse (2004: 18) ovako definiraju: „*This shared expertise is the conceptual structure that is found in the frame/domains of the concepts symbolized by the specialized vocabulary used by members of the community*“ Integralan dio tako definirane konceptualne strukture čini također povijesni i sociokulturološki specifičan kontekst

---

⁸ Npr. medicine (Bozděchová 2006, Miščin 2012), stomatologije (Štefć i sur. 2010), strojarstva (Cigan 2018), turizma (Blažević i Košuta 2017; Vuković Vojnović 2021), policijskoga nazivlja (Radek i Pešut 2016); prava (Husinec i Horvatić Bilić 2021; Michta 2022), zakonodavstva i prava – administrativnoga stila jezika državne uprave (Blagus Bartolec 2017), ekonomije (Duplančić Rogošić 2022), tehnike i tehnologije (Špiranec 2005; Giacomini 2022) i građevinarstva (Špiranec 2012).

⁹ Zagorska (2022); Miščin (2013) – medicina; Bratanić i Ostroški Anić (2012) – zrakoplovstvo.

¹⁰ Kos (2012) – naftno nazivlje; Grčić Simeunović i Frleta (2012) – pravna terminologija, Badziński (2019) – medicina.

¹¹ Molina-Plaza i Allani (2022) – pomorstvo; Demir (2018) – poduka pisanja za akademske potrebe.

¹² Usp. L’Homme i Bertrand (2000); Patiño Garcia (2014).

unutar kojega se određena struka razvija što ima osobitu važnost za područje arhitekture, a što jezik jasno odražava. Makrokontekst predstavlja konceptualne okvire koji uvjetuju načine specifične konceptualizacije u domeni arhitekture što se na jezičnome planu odražava procesima modifikacije značenja leksičkih jedinica u kolokacijskome sklopu i konstruiranja značenja kolokacije kao cjeline. Za kolokacijsko značenje općenito, a osobito u stručnojezičnome kontekstu, presudan je pojam (djelomične) kompozicionalnosti (engl. *partial compositionality*) kojim Langacker (2000: 94) objašnjava relativnu semantičku netransparentnost leksičke cjeline čija semantička vrijednost ne proizlazi iz zbroja značenja njenih sastavnica (unatoč njihovoj mogućoj transparentnosti), već je značenje cjeline specifičnije i za njegovo razumijevanje potreban je specifičan makrokontekst. Tako shvaćen kontekst nositelj je enciklopedijskoga tipa podataka i odgovoran je za ispravnu interpretaciju značenja kolokacija, ali i ispravnu jezičnu produkciju.

No, važnost makrokonteksta i to upravo u takvim moderno shvaćenim kognitivnim okvirima, kod nekih je lingvista odavno prepoznata. Već u svojim ranim radovima o važnosti istraživanja sintagmatskih relacija u leksiku (a ne samo paradigmatičkih u okviru teorije polja), Porzig (1934: 78) upozorava na utjecaj izvanjezičnoga konteksta situacije na značenje što je kasnije u Firthovoj semantičkoj teoriji, poznatoj kao kontekstualna teorija značenja, nedvosmisleno artikulirano. Firth sintagmatske kombinacije leksema (kolokacije) jasno razlikuje od pojma konteksta¹³. Kontekst situacije kao integralni dio značenja i dio izvanjezičnoga aspekta društvenih odnosa i kulture odnosi se na sveukupnost verbalnih i neverbalnih kategorija povezanih sa sudionicima i utemeljenih u iskustvu (Firth 1951, prema izdanju 1957: 195). Cruse (1986: 16) također naglašava važnost sagledavanja značenja u kontekstu smatrajući ga ključnim elementom samoga konstituiranja značenja: „(...) *the meaning of a word is constituted by its contextual relations*“, pri čemu pod kontekstualnim relacijama podrazumijeva odnose koje jedna leksička jedinica ostvaruje u svim svojim potencijalnim kontekstima. Cruse (1986: 52) kontekst smatra ključnim elementom u procesu modifikacije određenoga značenja ili selekciji različitih značenja čime se približava kognitivističkome konceptu o značenju koje se iznova konstruira u upotrebi (engl. *construal*)¹⁴:

¹³ Firth (1957, prema izdanju 1968: 180): „(...) *collocation is not to be interpreted as context* (...)“.

¹⁴ V. Langacker (1987).

„(...) a single sense can be modified in an unlimited number of ways by different contexts, each context emphasising certain semantic traits, and obscuring or suppressing others.“

Potrebno je dodati i da u stručnim jezicima svaki naziv svoju terminološku upotrebnost vrijednost nužno zadobiva unutar svojega makrokontekta (Borić 2020).

Domena specijaliziranoga znanja kao specifičan makrokontekst obilježena je neprestanom unutarnjom dinamikom promjene pri čemu se novo znanje i iskustvo nadograđuje na postojeće, produbljujući i proširujući sadržaj i strukturu konceptualnih kategorija što se odražava i u dinamičnosti promjena značenja leksičkih kategorija (Štambuk 2005: 175).

3.3. Sintagmatizacija, leksikalizacija, terminologizacija

Velik broj kolokacija u arhitekturi nastaje sintagmatskim supojavljanjem općejezičnih leksema. U tome procesu sudjeluje kognitivni makrokontekst koji upravlja procesom sintagmatizacije kao i semantičkim procesima leksikalizacije i terminologizacije. Tafra (2005: 120, 123) sintagmatizaciju definira kao sintaktičku i leksičku spojivost koja utječe na značenje, ali ne toliko da sastavnice sintagme izgube svoja leksička značenja. Leksikalizacija je u literaturi shvaćena u najširem smislu kao proces imenovanja pojmova. Za jezik struke relevantno je i određenje leksikalizacije u užemu smislu kao procesa stvaranja leksičke jedinice od izvjesne sintaktičke konstrukcije, odnosno sintagmatskoga sklopa pri čemu značenje leksičke jedinice kao cjeline više nije motivirano značenjima njezinih konstitutivnih dijelova, odnosno leksička jedinica kao cjelina zadobiva novo značenje.¹⁵ Drugim riječima, glavni kriterij prepoznavanja leksikalizacije je semantička preobrazba. Ta se definicija u kontekstu jezika arhitektonske struke i za potrebe ove analize može modificirati tako da se o semantičkoj preobrazbi govori u okvirima različitih stupnjeva takve preobrazbe. Kolokacija u kontekstu struke tako zadobiva specifično (terminologizirano) značenje, no neovisno o stupnju semantičke preobrazbe njezinih sastavnica. U tome smislu leksikalizacija je bliska terminologizaciji. Sam stručni makrokontekst stoga često postaje odlučujućim čimbenikom u tome procesu što znači da se određeni sintagmatski sklop u kontekstu struke percipira kao leksikaliziran, odnosno terminologiziran, što ne mora biti slučaj s tim istim sklopom izvan

¹⁵ V. Tafra (2005: 115–123), Zgusta (1991), Lipka (1990), Sager i sur. (1980).

stručnoga konteksta (npr. individualni stambeni objekt = obiteljska kuća). Takvo djelomično modificirano određenje leksikalizacije osobito je prikladno za stručni diskurs arhitekture što će doći do izražaja u analizi.¹⁶

Terminologizacija se u stručnoj literaturi definira kao proces kojim od jezičnoga znaka nastaje termin (Peti 1980), odnosno kojim se riječ općega jezika pretvara u naziv (Hrvatska enciklopedija 2021). Ova bi definicija vrijedila u tradiciji shvaćanja nazivlja kao nomenklature, odnosno na način klasičnih terminoloških škola. Danas je, međutim, potrebno revidirati tu definiciju u skladu sa sociokognitivnim pristupima stručnim jezicima i to osobito za domene kao što je arhitektura koja u najvećemu broju svojih registara svoje nazivlje crpi iz općega jezika i koja je snažno polarizirana između znanstvenoga (tehničkoga) i umjetničkoga aspekta. Stoga bi prikladnija definicija terminologizacije bila ona koja bi podrazumijevala samo sociokomunikacijsku upotrebnu vrijednost termina (naziva) u smislu njegove konvencionaliziranosti i udomaćenosti u stručnoj upotrebi, a ne ona koja bi podrazumijevala isključivo jednoznačnu korespondenciju između označenika i označitelja.

4. Metodologija analize

Analiza je utemeljena u korpusnome tipu istraživanja¹⁷ stručnoga jezika u uporabi. Leksički su primjeri ekscerpirani iz specijaliziranih usporedivih korpusa (*comparable corpora*) engleskih i hrvatskih stručnih tekstova u temeljnim žanrovima: stručnim i znanstvenim časopisima te knjigama i monografijama¹⁸. Tekstovi sadržajno pripadaju matičnomu području struke, tj. području arhitektonskoga projektiranja, a tematski pokrivaju područje moderne stambene arhitekture. Stoga se može opravdano tvrditi da sadrže reprezentativni presjek konceptualne strukture stručnih znanja s njegovom leksičko-terminološkom razinom kao konvencionalnim, reprezentativnim, tipičnim i prepoznatljivim obilježjem stručnoga diskursa

¹⁶ Tafra (2005) inače taj proces vidi kao jedan od načina popunjavanja leksičkoga fonda novim jedinicama što vrijedi i za stručni jezik.

¹⁷ Korpusi su formirani za potrebe doktorskoga rada Borić, Neda (2011). Hrvatski korpus sadrži 202.707 pojavnica od kojih je 33.586 različenica između kojih je najčešći leksem *kuća* koji se pojavljuje 2284 puta uključujući i njegov deminutiv *kućica* u 16 pojavnica. Engleski korpus sadrži 203.249 pojavnica od kojih je 14.238 različenica između kojih je najčešći leksem *house* koji se pojavljuje 2081 put.

¹⁸ V. popis izvora za korpusu u poglavlju Literatura, str. 27.

arhitekture i urbanizma. Tekstovi su namijenjeni stručnoj čitalačkoj publici što znači da su obilježeni ujednačenim stilom te konvencionalno prihvaćenim i udomaćenim nazivljem.

Tematska i konceptualna sličnost hrvatskih i engleskih tekstova analize proizlazi iz dostatne mjere univerzalnosti u konceptualnoj strukturiranosti stručnih znanja u području arhitekture u dvama jezicima pa stoga korpusi sadrže dovoljan broj ekvivalentnih i sličnih primjera što omogućava njihovo uspoređivanje. No, oni nisu posve identični, što je i očekivano. Za analize u području stručnih jezika osobito je važna dobra izbalansiranost korpusa jer se radi o omanjim specijaliziranim korpusima. Ti su korpusi pažljivo sastavljeni i izbalansirani u svim relevantnim aspektima: tematskoj i konceptualnoj sličnosti, obujmu, istovjetnosti žanrova i homogenosti čitalačke publike što sve čini metodološki valjani *tertium comparationis* analize¹⁹.

Predmet analize su dvočlane imeničke kolokacije kao prototipne kolokacije u užemu smislu²⁰. Kolokacijski su primjeri izlučeni dijelom pomoću računalnoga programa *Wordsmith 7*, a dijelom ručno.

Prvi korak u analizi je identifikacija takvih kolokacija u korpusu polazeći od najfrekventnijih imenica *kuća* i *house* koje pretpostavljeno čine bazu kolokacije nakon čega slijedi provjera njihove semantičke, terminološke i upotrebne vrijednosti u sintagmatskim okruženjima u korpusima pri čemu se osobita pažnja posvećuje otkrivanju semantičkih modifikacija i promjena jednoga člana kolokacije ili kolokacije kao cjeline te ulozi konteksta u tim procesima. Analiza je upotpunjena uvidom u stručne terminološke rječnike i pojmovnike kao i konzultacijama s matičnim stručnjacima s kojima se provjeravaju analizirani primjeri u pogledu ispravnosti njihovih značenja i ekvivalencije u dvama jezicima te njihove terminološke upotrebne vrijednosti i konvencionaliziranosti u upotrebi. Završni korak je sistematizacija dobivenih rezultata i izvođenje zaključaka. Ovo istraživanje pripada kvalitativnomu tipu korpusnih istraživanja kao najprikladnijemu za ciljeve ovoga istraživanja s potporom kvantitativnih podataka²¹.

¹⁹ Usp. Connor, Ulla M. i Moreno, Ana I. (2005) o elementu *tertium comparationis* u kontrastivnim analizama.

²⁰ Usp. Tutin i Grossmann (2002) o sve izraženijemu trendu u mnogim radovima kojima se zastupa postavka o dvočlanoj sintagmi kao prototipnoj kolokaciji.

²¹ V. Bartsch i Evert (2014) o manjkavostima isključivo kvantitativnoga pristupa kolokacijskoj problematici. Također Bratanić i Ostroški Anić (2012: 52) u pogledu nedovoljne pouzdanosti kriterija statističke pojavnosti kolokacija u stručnojezičnome diskursu.

5. Rezultati analize i diskusija

Rezultati analize prikazani su u tablicama zajedno sa sintaktičkim ustrojstvima kolokacijskih sastavnica i konceptualnim okvirima kao koherentno strukturiranim konfiguracijama stručnih znanja (Taylor 1989: 90-93) unutar kojih se njihovo značenje interpretira. Primjeri su u daljnjemu tekstu radi preglednosti razvrstani u skupine s pratećim komentarima iako je jasno da se kriteriji klasifikacije nerijetko preklapaju.

Iz tablica se vidi da leksemi *kuća* i *house* imaju visoki stupanj kolokabilnosti, odnosno široki kolokacijski raspon. To je zasigurno odraz činjenice da reprezentiraju centralni pojam u arhitekturi – pojam KUĆE kao ishodišnog koncepta oko kojega se strukturiraju konceptualne mreže stručnih znanja.

Tablica 1. *Primjeri hrvatskih kolokacija s leksemom kuća kao bazom*

Sintaktički obrazac	HRVATSKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
PRIDJEV ili PRIDJEVSKA TVORENICA + IMENICA <i>kuća</i>	OBITELJSKE KUĆE: - <i>obiteljska kuća</i> - <i>individualna kuća</i> (<i>individualni stambeni objekt</i>) = <i>obiteljska kuća</i> - <i>jednoobiteljska kuća</i> - <i>jednostambena kuća</i> (<i>građevina</i>) - <i>individualna (stambena) kuća</i> (<i>građevina, gradnja, stanovanje, objekt</i>) Sociokulturološki i regionalno specifični kolokacijski sinonimi: - <i>cottage / ljetnikovac</i> (<i>obiteljska kuća poč. 20. st. u Zagrebu</i>)	TIPOLOGIJA STAMBENIH ZGRADA (s obzirom na broj stambenih jedinica i prostorni odnos prema susjednoj zgradi)
	VIŠESTAMBENE ZGRADE: - <i>višestambena zgrada</i> (<i>kuća, građevina</i>) - <i>višeobiteljska zgrada</i> (<i>kuća</i>) ²² - <i>samostojeća</i> (<i>slobodnostojeća</i>) <i>kuća</i>	

²² Iako se leksem *zgrada* u korpusu pojavljuje znatno rjeđe (801 put) nego leksem *kuća* (2284 puta), on dolazi u kolokaciji s leksemima *višestambena* / *višeobiteljska* znatno češće negoli *kuća* i *građevina*. No, korpus dokazuje i prisustvo kolokacije *višestambena kuća* / *građevina*. Prema Pegan (2007: 173), takva upotreba nije sasvim korektna, odnosno višestambeni objekt trebalo bi uvijek leksikalizirati kao *zgrada*, a jednostambeni kao *kuća* imajući u vidu stručne definicije tih leksema. Stoga su leksemi *kuća* i *građevina* navedeni u zgradama.

Sintaktički obrazac	HRVATSKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
PRIDJEV ili PRIDJEVSKA TVORENICA + IMENICA <i>kuća</i>	DVOJNE, UGRAĐENE I POLUUGRAĐENE KUĆE: - <i>dvojna kuća (građevina)</i> (tip poluugrađene kuće, mora činiti oblikovnu cjelinu sa susjednom) - <i>ugrađena kuća / kuća u nizu</i> - <i>poluugrađena kuća</i> (ne mora činiti oblikovnu cjelinu sa susjednom)	TIPOLOGIJA STAMBENIH ZGRADA (s obzirom na prostorni odnos prema susjednoj zgradi)
	- <i>jednokatna kuća</i> (<i>jednokatnica</i>) - <i>uglovna (najamna) kuća</i> - <i>terasasta (kaskadna) kuća</i> (<i>zgrada, gradnja, stanovanje</i>) - <i>raščlanjena kuća</i> - <i>dvostrešna kuća</i> - <i>najamna kuća</i>	TIPOLOGIJA STAMBENIH ZGRADA (s obzirom na: katnost, prostornu konfiguraciju, oblik tlocrta, oblik krova, pravni tip posjeda)
	- <i>stambena kuća</i> - <i>vikend-kuća (izgradnja)</i> - <i>kuća za sekundarno stanovanje</i> - <i>kuća za odmor</i> - <i>robna kuća (= department store)</i>	NAMJENA / FUNKCIJA

Sintaktički obrazac	HRVATSKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
PRIDJEV ili PRIDJEVSKA TVORENICA + IMENICA <i>kuća</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>modularna kuća</i> - <i>tradicijska kuća</i> - <i>atrijska kuća</i> - <i>peristilna kuća</i> - <i>moderna kuća</i> - <i>modernistička kuća</i> - <i>o(O)krugla kuća</i> - <i>mobilna kuća (dom)</i> <p>Sociokulturološki i regionalno specifične kolokacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>kineska / japanska / slavonska / dalmatinska / alpska kuća</i> - <i>posavska (tradicijska drvena) kuća</i> - <i>prerijska kuća (= Prairie(-style) house)</i> 	STILSKE I PROJEKTANTSKE KARAKTERISTIKE
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>drvena kuća</i> - <i>betonska kuća</i> - <i>zidana kuća</i> - <i>kamena kuća</i> 	MATERIJALI
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>ekološka kuća</i> - <i>solarna (sunčana) kuća</i> - <i>niskoenergetska kuća</i> - <i>energetski-učinkovita (štedljiva) kuća</i> - <i>pasivna kuća</i> - <i>zdrava kuća</i> - <i>pametna kuća</i> - <i>inteligentna kuća</i> - <i>montažna kuća</i> 	TEHNOLOŠKI I EKOLOŠKI PRINCIPI GRADNJE
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>gradska kuća</i> - <i>seoska kuća</i> 	MIKROLOKACIJA I SMJEŠTAJ

Sintaktički obrazac	HRVATSKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
IMENICA + IMENICA <i>kuća</i> (gen.)	<i>mjerilo / koncept / projekt / pročelje / interijer / eksterijer / plan / tlocrt / presjek / položaj / orijentacija / smještaj / lokacija kuće</i>	ASPEKTI PROJEKTIRANJA I DEFINIRANJA KUĆE
GLAGOLSKA IMENICA + IMENICA <i>kuća</i> (gen.)	<i>projektiranje / izgradnja / uređenje / opremanje / prenamjena / obnova / sanacija / adaptacija / rekonstrukcija / rušenje / zaštita kuće</i>	PROCESI, AKTIVNOSTI I INTERVENCIJE NA KUĆI

Tablica 2. Primjeri engleskih kolokacija s leksemom house kao bazom

Sintaktički obrazac	ENGLJSKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
PRIDJEV ili particip u funkciji pridjeva + IMENICA <i>house</i> ili IMENICA + IMENICA <i>house</i>	OBITELJSKE KUĆE: - <i>single (one)-family house</i> (<i>home</i>) - <i>individual house</i> (<i>housing</i>) VIŠESTAMBENE ZGRADE: - <i>apartment house</i> (<i>building, block</i>) - <i>multi-family house</i> - <i>multi-unit house</i> (<i>housing</i>) Sociokulturološki i regionalno specifične kolokacije: - <i>tenement house</i> (<i>building</i>) - (<i>South American</i>)(<i>adobe</i>) <i>round house</i>	TIPOLOGIJA STAMBENIH ZGRADA (s obzirom na broj stambenih jedinica, prostornu konfiguraciju, pravni tip posjeda)

Sintaktički obrazac	ENGLLESKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
<p>PRIDJEV ili particip u funkciji pridjeva + IMENICA <i>house</i> ili IMENICA + IMENICA <i>house</i></p>	<p>UGRAĐENE KUĆE / KUĆE U NIZU - <i>row house</i> (US) - <i>attached house</i> (US – New York) - <i>town house</i> (US) (= a) <i>kuća u gradu; b) ugrađena kuća / kuća u nizu</i> - <i>brownstone house</i> (US) - <i>terraced house</i> (GB)</p> <p>POLUUGRAĐENE I DVOJNE KUĆE - <i>semi-detached house</i> (GB) (= <i>poluugađena kuća</i>) - <i>duplex house</i> / <i>side-by-side duplex</i> (US, Australia) (= <i>dvojna kuća</i> – 2 stambene jedinice jedna do druge, mora činiti oblikovnu cjelinu sa susjednom) - <i>duplex house</i> (US) (= <i>kuća s 2 stambenim jedinicama, jedna iznad druge</i>) - <i>duplex / split-level house</i> (US) (= <i>maisonette</i> (GB)) (= <i>dvoetažni stan s vlastitim ulazom</i>) - <i>detached house</i> - <i>terrace house</i> (US) / <i>stepped house</i> (= <i>terasasta, kaskadna gradnja</i>)</p>	<p>TIPOLOGIJA STAMBENIH ZGRADA (s obzirom na prostorni odnos prema susjednim kućama i prostornu konfiguraciju)</p>

Sintaktički obrazac	ENGLLESKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>second house (home)</i> (= kuća za sekundarno stanovanje) - <i>summer (holiday, weekend, vacation) house</i> - <i>country house (home, retreat, cottage, cabin, hut)</i> (= seoska kuća / kuća na selu) 	NAMJENA / FUNKCIJA
PRIDJEV ili particip u funkciji pridjeva + IMENICA <i>house</i> ili IMENICA + IMENICA <i>house</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>vernacular house</i> - <i>Modern (Modernist) house</i> - <i>atrium house</i> - <i>courtyard house</i> - <i>patio house</i> - <i>modular house</i> Sociokulturološki i regionalno specifične kolokacije: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Prairie(-style) house</i> - <i>Victorian house</i> - <i>Usonian house</i> 	STILSKE I PROJEKTANTSKE KARAKTERISTIKE
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>timber / concrete / masonry / stone / paper house</i> - <i>container house</i> 	MATERIJALI
	<ul style="list-style-type: none"> - <i>green (eco-friendly) house</i> - <i>solar house</i> - <i>low-energy house</i> - <i>energy-efficient house</i> - <i>passive house</i> - <i>healthy house</i> - <i>smart (intelligent) house (home)</i> - <i>prefabricated (prefab) house</i> 	TEHNOLOŠKI I EKOLOŠKI PRINCIPI GRADNJE

Sintaktički obrazac	ENGLLESKE KOLOKACIJE	Konceptualni okvir
PRIDJEV ili particip u funkciji pridjeva + IMENICA <i>house</i> ili IMENICA + IMENICA <i>house</i>	- <i>country house</i> - <i>suburban house</i> (= kuća u predgrađu) - <i>farm house</i> - <i>tree house</i> (= kuća na drvetu)	MIKROLOKACIJA I SMJEŠTAJ
IMENICA <i>house</i> kao prvi član kolokacije + IMENICA ili IMENICA + IMENICA <i>house</i> u „of“ frazi	- <i>house front / front of the house</i> - <i>house interior / interior of the house</i> - <i>house exterior / exterior of the house</i> - <i>house plan / plan of the house</i> - <i>house layout / layout of the house</i> - <i>house elevation / elevation of the house</i>	ASPEKTI PROJEKTIRANJA I DEFINIRANJA KUĆE
	- <i>house renovation / renovation of the house</i> - <i>house refurbishment / refurbishment of the house</i> - <i>house design / design of the house</i> - <i>house decoration / decoration of the house</i> - <i>house improvement / improvement of the house</i> - <i>house construction / construction of the house</i>	PROCESI, AKTIVNOSTI I INTERVENCIJE NA KUĆI

5.1. Sintaktički obrasci stručnojezičnih kolokacija s imenicama *kuća i house*

Imeničke su kolokacije najbrojnija skupina u obama jezicima zbog svoje funkcije imenovanja pojmova u struci. Ustrojstva njihovih sastavnica formiraju se u skladu sa sintaktičkim pravilima svakoga jezika što je jedna od prvih kontrastivnih razlika u analizi.

U obama jezicima najbrojnije su kolokacije u sintaktičkome obrascu pridjev + imenica. U hrvatskome korpusu najbrojniji su kolokati pridjevi (*zidana / drvena / stambena / najamna kuća*) i pridjevske tvorenice nastale slaganjem (*niskoenergetska kuća*) i složeno-sufiksalmom tvorbom pri čemu prva sastavnica može biti broj (*jednokatna / jednoobiteljska / dvostréna kuća*), prilog (*slobodnostojeća / višestambena / višeobiteljska kuća*) ili zamjenica (*samostojeća kuća*)²³. U engleskome korpusu pridjevi kao kolokati često su pridjevske složenice (za razliku od hrvatskoga), sastavljene od prefigiranih imenica (*multi-family house*) ili pridjeva (*eco-friendly*), pridjeva i imenice (*single-family house, brownstone house*), broja i imenice (*one-family house, two-storey house*), imenice i pridjeva (*energy-efficient house*) te dviju imenica (*courtyard house, patio house*)²⁴.

U hrvatskim kombinacijama dviju imenica odnos između njih iskazan je rekcijom ili upravljanjem, dakle druga imenica je u genitivu (*mjerilo kuće, projekt kuće, interijer kuće, plan kuće* itd.) u funkciji imeničkoga atributa. Istu funkciju može obnašati glagolska imenica (*projektiranje / izgradnja kuće*). Imenica *kuća* tako je premodificirana brojnim imenicama koje poblíže specificiraju (sužavaju) njezin semantički potencijal.

Za razliku od hrvatskoga, engleski korpus bilježi veći broj dvočlanih kombinacija koje se sastoje od dviju imenica. Imenica *house* pojavljuje se kao prvi element kolokacije (*house plan*) ili kao drugi element i tada je premodificirana prijedložnim izrazom ('of frazom') (*plan of the house*). Drugi

²³ I u ovome se radu potvrđuje teza o nepodudarnosti između plodnosti načina tvorbe i frekvencije te konvencionaliziranosti nazivlja u struci, barem što se tiče arhitekture, opisano u radu Borić (2020). Naime, načini koji su inače u općejezičnoj domaćoj literaturi opisani kao slabije plodni za hrvatski jezik (npr. slaganje i osobito složeno-sufiksalmna tvorba), u arhitekturi sudjeluju u tvorbi visokofrekventnih i konvencionaliziranih kolokata imenice *kuća* što kolokaciju čini tipičnom i prepoznatljivom s upotrebom vrijednošću naziva.

²⁴ Naglašena brojnost pridjeva i pridjevskih tvorenica i složenica u atributivnoj funkciji u obama jezicima vjerojatno je povezana s činjenicom da je temeljno sredstvo u arhitekturi upravo opis (planova, projekata, interijera, idejnih i tehničkih rješenja itd.).

slučaj je kada se imenica javlja u premodifikaciji imenice *house* (*row house*, *tenement house*) u atributivnoj funkciji kao tipičan produktivan način u engleskome.

Isto ustrojstvo (imenica + imenica), ali ponekad i ustrojstvo pridjev / broj + imenica u engleskim primjerima, u hrvatskome može imati svoj ekvivalent u prijedložnoj skupini u postmodifikaciji imenice *house* kao baze (*vacation house* = *kuća za odmor*; *row house* – *kuća u nizu*, *suburban house* – *kuća u predgrađu*, *second house* = *kuća za sekundarno stanovanje*). To potvrđuje da kolokacija u jednome jeziku svoj značenjski ekvivalent u drugome jeziku može imati u vidu sintagme s varijabilnim brojem članova (*vacation house* = *vikendica*; *individual house* = *individualni stambeni objekt*; *višestambena zgrada* = *block of flats*; *duplex house* = *kuća s dvjema stambenim jedinicama*) sve do opisnoga ekvivalenta (*tenement house* = *višestambena zgrada sa substandardnim jeftinim najamnim stanovima*). Osim sintaktičkih pravila svakoga jezika, razlog tome može biti u pojmovnoj i leksičkoj praznini u jednome jeziku (kao što je to u zadnjemu primjeru) zbog specifičnih sociokulturoloških i regionalno specifičnih razlika koje proizlaze iz povijesno specifičnoga razvoja graditeljstva u pojedinim zemljama svijeta²⁵.

5.2. Kontrastivni vidovi leksikalizacije kolokacija s posljedičnim semantičkim pomacima

Jedna od kontrastivnih razlika odnosi se na nepodudarnost između općejezične i stručnojezične domene na kolokacijskoj razini: leksemi koji su u općemu jeziku uzajamni kontrastivni korespondenti (npr. *kuća* = *house*) ne moraju to uvijek biti na razini kolokacijske veze u stručnojezičnome kontekstu: *višestambena zgrada* = *apartment house*. Znatno češći su slučajevi kada brojni leksemi koji izvan kolokacije nisu uzajamni kontrastivni korespondenti, to postaju na razini kolokacijske veze u stručnome kontekstu: *robna kuća* = *department store*; *attached house* / *town house* = *ugrađena kuća (kuća u nizu)*; *green house* = *ekološka kuća*; *summer / holiday / vacation house* = *vikend-kuća*. To dokazuje da ključnu ulogu u stvaranju kolokacija s terminološkom upotrebnom vrijednošću u arhitekturi imaju upravo procesi sintagmatizacije (*attached house* = *ugrađena kuća*) i leksika-

²⁵ Fleming (1999): Specifičan tip zgrade pod nazivom *tenement house* pripada graditeljskom nasljeđu Velike Britanije i SAD-a. Kolokat *tenement* prošao je reterminologizaciju u arhitekturi iz pravne domene (= tip posjeda / nekretnine) i on je nositelj značenja.

lizacije (*robna kuća* = *department store*; *town house* = *ugrađena kuća*) kao ključnih semantičkih procesa u formiranju novih naziva u struci iz općejezičnih leksema²⁶. Ti primjeri ujedno pokazuju idiosinkratičnost kolokacija na razini različitih jezičnih sustava (engleskoga i hrvatskoga), odnosno fenomen prividnoga neuočavanja kolokacijske veze riječi kao tipične i specifične forme supojavljivanja leksema i nastanka kolokacijskoga značenja.

Sljedeća kontrastivna razlika u dvama jezicima odnosi se na nepodudarnost u pojmovnome segmentiranju dijelova izvanjezičnoga svijeta i njegovu preslikavanju u leksički izraz. Leksičke jedinice koje su uzajamni semantički ekvivalenti u dvama jezicima ponekad ne leksikaliziraju iste dijelove konceptualnoga sadržaja: *ugrađena kuća* – *row house* / *attached house*. Hrvatska kolokacija u svojoj semantičkoj strukturi sadrži komponentu «odnos jedne kuće prema susjednima s kojima se dotiče, odnosno dijeli bočne zidove» (*ugrađena*), dok engleska leksička jedinica ističe komponentu «linearnoga niza» (*row*) ili komponentu «pridruženosti s bočne strane» (*attached*)²⁷. Način različite leksikalizacije ne mora uvijek proizlaziti iz različite pojmovne segmentacije izvanjezičnoga svijeta, već može imati korijen u sociokulturološki specifičnim okolnostima povijesnoga razvoja. Ilustrativan primjer je u tome smislu *town house*. Tim nazivom su se u prošlosti označavale gradske rezidencije aristokracije (za razliku od njihovih ladanjskih rezidencija izvan grada). Širenjem i razvojem gradova i sve većim priljevom stanovništva, takve samostojeće zgrade više nisu bile moguće, već su se, zbog uštede prostora, zgrade počele graditi jedna uz drugu tako da su se doticale i tada je nastala tipologija kuće u nizu ili ugrađene kuće. Tako je isti naziv, pod pritiskom izvanjezične stvarnosti, proširio svoje osnovno značenje označavajući novi tip zgrada koje su samo u početku i dalje bile rezervirane za isti društveni sloj. Tako je kolokacija *town house* zadobila svoju polisemnu strukturu jer je danas jedno značenje *town house* „kuća u gradu / gradska rezidencija“, a drugo „kuća u nizu / ugrađena

²⁶ Primjer *green house* = *ekološka kuća* na granici je sintagmatizacije i leksikalizacije. Pridjev *green* je tijekom nekoliko posljednjih desetljeća proširio svoje osnovno značenje u značenje 'ekološki'. Transparentnost ne ovisi samo o stručnome već i o općemu znanju o svijetu.

²⁷ Za razliku od naziva *ugrađena kuća*, njegov sinonim *kuća u nizu* pokazuje istovjetnu konceptualizaciju i leksikalizaciju kao i engleski naziv *row house*. No, iako sinonimni, oni nemaju istu upotrebnu vrijednost. Prema mišljenju stručnjaka arhitekata, *ugrađena kuća* trebala bi biti službeni konvencionalni naziv u struci, dok bi *kuća u nizu* trebala biti rezervirana za izvanstručnu uporabu.

kuća²⁸. Engleski je naziv u svojem drugome značenju u struci semantički neproziran, no dijakronijsko istraživanje njegova podrijetla razjašnjava motivaciju njegova nastanka.

Sljedeća kontrastivna razlika odnosi se na neobične slučajeve leksikalizacije u jednome jeziku s posljedičnim semantičkim pomakom. Primjerice, engleska kolokacija *single-(one) family house* ima, između ostalih, svoj neobičan pojmovni ekvivalent u hrvatskome u engleskoj posuđenici *cottage*²⁹ ili hrvatskome leksemu *ljetnikovac*, ali samo u specifičnome konceptualnome okviru vezanome za određeno povijesno razdoblje na specifičnoj lokaciji, kako to pokazuje primjer rečenice iz korpusa:

„*Obiteljska kuća, doduše, najčešće je nazivana vilom nerijetko i ljetnikovcem, premda je bila posrijedi stalna rezidencija. Upotrijebljavan je i izraz cottage, češće u izložbenim katalogima nego na urudžbenim nacrtima.*“ Laslo (1983–84) (tekst se odnosi na razdoblje između 1900–1940).

Samo kontekst stručnoga znanja osigurava ispravnu interpretaciju³⁰.

---

²⁸ Ipak, *town house* i *row house* nisu sinonimi. Prva ne mora činiti oblikovnu cjelinu sa susjednim kućama, dok druga mora. Osim toga, prva je obično veća, luksuznija i skuplja, druga je skromnija (odraz povijesnoga razvitka te tipologije).

²⁹ Uvid u stručni pojmovni rječnik (Fleming i sur. 1999) potvrđuje da je konceptualizacija ovoga općenjezičnoga leksema u kontekstu struke znatno složenija, pa tako taj leksem ima dijakronijsku povijest razvoja svojega značenja kao specifičan tip vernakularne gradnje u Engleskoj. Kao posuđenica u hrvatskome bi prvoj polovici 20. st., on ima drugačiju konceptualizaciju te se semantičkim pomakom u stručnome kontekstu udomaćio u značenju ‘obiteljska kuća’ što je kasnije iščezlo. Takvi slučajevi anizomorfnih kontrastivnih leksikalizacija uvjetovani su: kulturološki specifičnim uvjetima, procesom specijalizacije značenja (terminologizacije) kroz kognitivni kontekst stručnoga znanja kao bitnoga čimbenika složenije i drugačije konceptualizacije u odnosu na domenu općega jezika te semantičkim pomakom kroz proces posuđivanja u hrvatskome. Motivacija za izbor ove posuđenice u hrvatskome vjerojatno leži u popularnosti *cottage* tipologije u cijelome svijetu u to vrijeme, kako saznajemo iz rječnika.

³⁰ U svjetlu navedenoga, treba naglasiti izazove stručnoga prevođenja. U prijevodu teksta koji se odnosi na obiteljske kuće spomenutoga perioda u Zagrebu, ispravan prijevod s hrvatskoga na engleski za naziv *ljetnikovac* ne bi bio *summer house*, već *single-family house* / *villa*. Jednako tako naziv *cottage* trebalo bi u takvome kontekstu prevesti kao *obiteljska kuća* ili *vila* ili eventualno ostaviti kao posuđenicu s bilješkom u fusnoti o specifičnosti uporabe toga leksema u kontekstu hrvatskih obiteljskih kuća / vila u navedenome povijesnome periodu u Zagrebu.

5.3. Stupanj čvrstoće, uzajamno očekivanje, kolokabilnost i kolokacijski raspon te učestalost pojavljivanja

Stupanj čvrstoće u ispitivanome segmentu nazivlja nije toliko izražen što znači da neke kolokacije nisu osobito stabilne, no to ne znači da nemaju stabilnu terminološku upotrebnost vrijednost. Ta je pojava najčešća u konceptualnome okviru tipologije zgrada prema različitim kriterijima jer je, kako tablice pokazuju, mogućnost supstitucije blisko značnim leksemima ili dopunjavanje leksemima u svrhu dodatne specifikacije značenja³¹, dosta izražena (navedeno u zgradama u tablici). *Kuća* kao i *house* osobito se često zamjenjuju svojim hiperonimima *zgrada* i *građevina* te *building* i *structure*. U engleskome korpusu *house* se često zamjenjuje leksemom *home*³² što nije slučaj s leksemom *kuća* i njegovim kontrastivnim korespondentom *dom*. To je jedna od zanimljivih kontrastivnih razlika koja upućuje na činjenicu da se u engleskome jeziku u stručnome kontekstu *kuća* konceptualizira dvojako: kroz svoju fizičku strukturu (*house*) te ujedno i kroz svoju funkciju (mjesto boravka s pripadajućim asocijativnim sklopom značenja koji obuhvaća konotacije ugođe, pripadnosti, tradicionalno shvaćene obiteljske povezanosti – *home*). Za razliku od toga, u hrvatskome se stručnome kontekstu *kuća* primarno konceptualizira kroz aspekt izgrađene strukture. Odsutnost imenice *dom* kao sinonima za *house* u analiziranim konceptualnim okvirima pokazuje da stručni kontekst može u jednom jeziku neutralizirati emocionalnu obojenost inače sadržanu u leksemu *dom*³³. To pokazuje da kontekst stručnih znanja kao kognitivni mehanizam u svakome jeziku može staviti u fokus ili pak potisnuti određene dimenzije značenja što govori o tome da takav kontekst, unatoč svojoj nadjezičnoj konceptualnoj univerzalnosti, ne djeluje kao kakav izvanjski mehanizam koji na preskriptivni način aktivira ili neutralizira određena značenja, već je on integralan dio čovjekova doživljavanja svijeta i razmišljanja o njemu čak i u istim znanstvenim zajednicama čiji pripadnici govore različitim jezicima.

³¹ Ova druga pojava ilustracija je kognitivne dimenzije kolokacija u jeziku struke. Naime, leksemi *kuća* i *house* sa svojim kolokatima ulaze u hiponimijske odnose čime kolokacija ostvaruje svoju kognitivnu funkciju potkategorizacije stručnih znanja: *round house* je tip kuće, *adobe round house* je tip okrugle kuće od nepečene opeke, a *South American adobe round house* je tip južnoameričke okrugle kuće od nepečene opeke.

³² Osim u kontekstu zakonske regulative.

³³ Leksem *house* u engleskome se korpusu pojavljuje 2081 puta, a *home* 355 puta. Leksem *kuća* se u hrvatskome korpusu pojavljuje 2284 puta, a *dom* 110 puta.

Stupanj čvrstoće usko je povezan s kolokabilnošću, odnosno kolokacijskim rasponom³⁴ leksema *kuća* i *house*. Zbog pritiska konceptualne uvjetovanosti u području arhitektonske struke, kolokacijski je raspon kvantitativno i kvalitativno ovisan o specifičnome konceptualnome okviru. Kvantitativno u smislu da leksemi *kuća* i *house* formiraju kolokacijsku vezu s leksemima koji primarno pripadaju toj semantičkoj domeni, odnosno koji su s njima kognitivno i semantički kompatibilni. Samim time njihov je broj potencijalno ograničen. Kvalitativna restriktivnost znači da je (u tom kontekstu) formiran kolokacijski odnos obilježen različitim stupnjem leksikaliziranosti, odnosno terminologiziranosti. Primjerice, kolokacija *individualna kuća / individual house* u općemu se jeziku ne percipira kao čvršća i frekventna. Čini se da između njezinih članova postoji multi stupanj uzajamnoga očekivanja i predvidivosti supojavljivanja. No, to je iznimno česta i udomaćena kolokacija u struci čiji jedan element (*individualna / individual*) snažno privlači drugi (*kuća / house*). Ona ima upotrebnu vrijednost naziva. Prošla je preobrazbu koja je na granici između sintagmatizacije i leksikalizacije. Naime, njezino je značenje prividno transparentno, no zapravo relativno netransparentno izvan struke, a potencijalno i dvosmisleno. Radi li se o samostojećoj kući ili obiteljskoj kući? Kontekst kao i posjedovanje pozadinskoga stručnoga znanja omogućava ispravnu interpretaciju te kolokacije kao „obiteljske kuće“ u obama jezicima³⁵. Analizirani primjeri jasno pokazuju da leksemi *kuća* i *house* ulaze u kolokacije samo svojim osnovnim semantičkim potencijalom koji se potom modificira, specificira ili mijenja pod utjecajem kolokata koji u kolokaciji postaje nositelj glavne semantičke informacije³⁶. Unatoč varijabilnome stupnju čvrstoće, analizirane se kolokacije među stručnjacima ipak prepoznaju kao čvrste i udomaćene u upotrebi te kao dio konvencionaliziranoga arhitektonskoga nazivlja³⁷.

³⁴ Što je stupanj čvrstoće manji, to je kolokabilnost veća, a kolokacijski raspon širi.

³⁵ U arhitekturi (i urbanizmu) postoje nebrojni primjeri koji se u općejezičnoj upotrebi ne bi činili čvrstima, no koji u struci čine visoko frekventne, čvrste kolokacije, jednoznačno definirane u pojmovnicima, udžbenicima, zakonskoj regulativi te urbanističkim i prostornim planovima. Oni imaju (u klasično-terminološkome smislu) status i upotrebnu vrijednost naziva: *pomoćna građevina, postojeća građevina, jednostavna građevina, najamna zgrada, gradski projekt, niska građevina, prirodni teren, zelena površina* itd.

³⁶ To dokazuje prikladnost i praktičnu primjenjivost pristupa kolokacijama kako ga je razradio Vladimir Ivir (1992-93), barem za neke dijelove leksika i nazivlja.

³⁷ Takav zaključak proizlazi iz dugogodišnjega iskustva i rada na autentičnim arhitektonskim tekstovima u nastavi sa studentima arhitekture, prevoditeljskoga iskustva u području

Uobičajeno je da se u općejezičnoj domeni statističkim računalnim mjerenjem učestalosti neke kombinacije u korpusu dokazuje da se radi o kolokaciji. No, u stručnojezičnome kontekstu taj kriterij nije pouzdan. Naime, učestalost kolokacijskoga sklopa u stručnome jeziku izravno ovisi o tematskome izboru tekstova. Tako se u određenome kontekstu (određenome konceptualnome okviru) neka inače rijetka kolokacija može činiti vrlo česta³⁸, no u ukupnoj učestalosti u većemu korpusu ona to ne mora biti ili ne mora biti osobito važna u ukupnosti strukovnoga vokabulara. Stoga je od osobite važnosti kontrolirana tematska izbalansiranost i reprezentativnost korpusa.

5.4. Semantička (ne)transparentnost i kolokacijsko značenje

U pogledu djelomične kompozicionalnosti (engl. *partial compositionality*), odnosno semantičke transparentnosti, korpus sadrži:

- a) transparentne i motivirane kolokacije (*obiteljska / zidana / jednokatna / drvena kuća; projektiranje / rušenje / zidanje kuće*)
- b) prividno transparentne i prividno nemotivirane – najčešće u slučajevima dijakronijskoga razvoja značenja ili semantičkoga pomaka u procesu posuđivanja (već opisani primjeri *ljetnikovac; town house*)
- c) djelomično i/ili prividno transparentne do potpuno netransparentne (često unatoč transparentnosti svake pojedine sastavnice) zbog:
  - nedostatka stručnoga znanja (*pasivna kuća, najamna kuća, individualna kuća, tradicijska kuća, moderna kuća; passive house; prefabricated house, modular house, vernacular house*)
  - nepoznavanja specifičnoga sociokulturološki uvjetovanoga konteksta što je često (no ne uvijek) povezano i s nedostatkom stručnoga znanja (*brown house, prerijska kuća*).

Čak i potpuno transparentne kolokacije u struci moguće je samo površinski razumjeti. Drugim riječima, nemoguće ih je stvarno razumjeti bez posjedovanja pozadinskoga stručnoga znanja u odnosu na određeni konceptualni okvir.

---

arhitekture, uvida u stručnu literaturu te razgovora i konzultacija s matičnim stručnjacima, arhitektima i profesorima Arhitektonskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji su potvrdili ispravnost ovih zaključaka i svojim konstruktivnim komentarima pridonijeli ispravnomu interpretiranju terminoloških pitanja i nedoumica na čemu im iskreno zahvaljujem.

³⁸ Npr. *prerijska kuća / Prairie-style house* u tekstovima o arhitekturi Franka Lloyd Wrighta.

Korpus pokazuje postojanje vrlo velikoga broja onih koje su samo prividno, čak varljivo transparentne. Primjerice, kolokacija *moderna kuća* u općemu se jeziku ne doima čvrstom. No, u kontekstu struke to je vrlo čvrsta kombinacija dvojakoga značenja: u širem značenju moderna kuća odnosi se na kuću suvremenoga doba, a u užemu značenju radi se o modernističkoj kući, nastaloj u doba moderne kao stilskoga pravca u arhitekturi 20. st. i vrlo precizno definiranim karakteristikama³⁹.

Kontekst stručnih znanja osigurava čitav spektar informacija koje grade cjelovitu semantičku strukturu pojedine kolokacije (npr. *dvojna kuća* – osim ostalih uvjeta, mora činiti oblikovnu i funkcionalnu cjelinu sa susjednom, dok *poluugrađena* ne mora).

Rezultati pokazuju da se kolokacijsko značenje ovdje tvori promjenama na jednom članu kolokacije. Kolokat svojim značenjem specificira značenja imenice *kuća / house* u procesima sintagmatizacije. No, budući da i baza svojim značenjem utječe na značenje kolokata, njegovo se značenje također modificira. Osobito je zanimljiva grupa rezultata u kojoj se događa metaforičko preslikavanje njihovih prototipnih značenja koja su u općejezičnoj domeni vezana za ljudska bića (*pasivan – passive, zdrava – healthy, pametna – smart, inteligentna – intelligent*) u domenu neživoga (kuće)⁴⁰. U stručnojezičnome kontekstu ona proširuju ta svoja značenja u kolokaciji s imenicom *kuća / house* tako da ih objedinjuje istaknuta značenjska komponenta «tehnološke performanse zgrade» koja postaje prototipna za određeni konceptualni okvir unutar kojega se interpretira, odnosno u stručnojezičnome kontekstu. Ovaj rezultat potvrđuje da je metaforizacija jedan od mehanizama ekstenzija značenja kako je to opisano u literaturi (npr. Raffaelli 2009).

---

³⁹ Takvi primjeri osobito su zahtjevni za prevodjenje jer prevoditelj mora dobro razabrati o kakvome se kontekstu radi (širem ili užemu) te prema tome odabrati leksem *moderna / modern* za šire značenje i *modernistička / Modernist* za uže značenje. U praksi se često nailazi na pogrešno poistovjećivanje tih dvaju značenja i pogrešan izbor uvijek jednoga te istoga leksema *moderna / modern*.

⁴⁰ Iako se leksem *kuća / house* u analiziranim kolokacijama ne konceptualizira kao živo biće, treba naglasiti da je na razini cjelokupnoga diskursa dominantno prisutna konceptualna metaforizacija u sklopu koje se kuća konceptualizira kao ljudsko biće s pratećom leksikalizacijom, ali samo u stručnojezičnome kontekstu, ne i u općejezičnome (V. Borić 2014).

Semantičke promjene na obama članovima kolokacije kao posljedica visokoga stupnja leksikalizacije u analizi ovoga segmenta stručnoga nazivlja nisu nađene.

5.5. Sociokulturološki specifične kolokacije

U ovoj grupi rezultata nalazi se veći broj kolokacija koje su vezane za specifični mikrolokacijski kontekst te specifične okolnosti povijesnoga nasljeđa i sociokulturoloških uvjeta razvoja graditeljstva u raznim dijelovima svijeta. Pojavni arhitektonski oblici, iako obilježeni brojnim univerzalnim karakteristikama, također manifestiraju individualne varijabilnosti koje proizlaze iz lokalno-specifičnih i sociokulturološki-specifičnih uvjeta u raznim jezičnim zajednicama (*panonska kuća, dalmatinska kuća, Usonian house, Victorian house*)⁴¹. Takve čvrste kolokacije u jednome jeziku imaju pojmovne i leksičke / terminološke praznine u drugome jeziku. Na razini usporedbe dviju anglofonih zemalja i njihovih specifičnih graditeljskih tradicija, nalazimo također pojmovno i terminološki nekongruentne obrasce⁴².

Ponekad može doći do dvosmislenosti. Zanimljiv je primjer *prerijska kuća – Prairie (-style) house*. Izvan stručnoga konteksta, značenje te kolokacije moglo bi se razumjeti kao „kuća smještena u preriji“, tj. u specifičnome tipu prirodnoga okoliša i doimala bi se kao slobodna kombinacija. No, semantička struktura toga koncepta znatno je složenija od značenja „kuća u preriji“. Ona sadrži mrežu enciklopedijskoga tipa podataka koji čine konceptualne okvire koji su odgovorni za ispravnu interpretaciju i upotrebu te kolokacije u raznim kontekstima. Stoga i semantička struktura te kolokacije sadrži istaknute značenjske komponente koje obuhvaćaju: a) arhitektonski stil određenoga tipa kuća kakve je projektirao Frank Lloyd Wright, b) karakteristična obilježja toga stila, c) kuće smještene u preriji kao tip krajolika

⁴¹ S obzirom na široku geografsku rasprostranjenost engleskoga jezika danas u svijetu, formiranje arhitektonskoga nazivlja obilježeno je vrlo velikom varijabilnošću unatoč univerzalnosti konceptualne strukture stručnih znanja kao nadjezične kategorije. Stoga su u raznim zemljama engleskoga govornoga područja i u njihovim zakonodavstvima, raznim regijama unutar jedne zemlje, pa čak i unutar različitih gradova u upotrebi razni nazivi za isti tip kuća ili je isti naziv u različitim državama doživio ekstenziju značenja ili pak poprimio novo lokalno-specifično značenje. Tablica 2. engleskih kolokacija sadrži neke primjere kolokacija za tipologiju ugrađenih i poluugrađenih kuća koji se terminološki i konceptualno razlikuju u raznim zemljama, regijama i gradovima engleskoga govornoga područja.

⁴² Tako, primjerice, *terrace* u Velikoj Britaniji znači „stambeni niz“, no u SAD-u u kolokaciji s *house* „terasastu, kaskadnu gradnju“ (Ching 1995).

u kojemu ih je W. L. Wright gradio i d) plodonosnu stvaralačku fazu u Wrightovoj karijeri.

Drugi zanimljiv primjer je kolokacija *okrugla kuća ili Okrugla kuća*. Sam naziv koji bi se u općemu jeziku zasigurno smatrao slobodnom kombinacijom, ovdje postaje terminologizirana kolokacija s čvrsto uvjetovanim „uzajamnim očekivanjem“ između njezinih članova, ali samo u stručnome kontekstu i to osobito u konceptualnome okviru Planićeve arhitekture. Njezina ispravna interpretacija izlazi izvan okvira jezičnoga konteksta, ona ulazi u kognitivni okvir znanja o povijesti zagrebačke arhitekture. Okrugla je kuća tako nazvana zbog svoje forme, ali to nije bilo koja okrugla kuća, već u danome kontekstu znatno više od toga: svojevrsni *landmark* zagrebačke arhitekture što implicira cjelovito znanje (uključujući i prateće asocijativne sklopove) o njezinoj važnosti u povijesti arhitekture grada Zagreba. Sama kuća stoga više nije predstavnik jedne kategorije, već konkretan primjer, jedna određena građevina, a naziv postaje ime i piše se velikim početnim slovom (*Okrugla kuća*).

6. Zaključak

Provedena kontrastivna analiza potvrdila je početnu hipotezu o postojanju brojnih varijabilnosti u načinima konceptualizacije i leksičke realizacije stručnojezičnih kolokacija u arhitektonskome diskursu u hrvatskome i engleskome jeziku unatoč istovjetnosti konceptualne strukture stručnih znanja kao nadjezične kategorije. Stručnojezične kolokacije u ovoje segmentu arhitektonskoga nazivlja najčešće nastaju sintagmatskim kombinacijama općejezičnih leksema. Ključnu ulogu u njihovu semantičkome profiliranju i transparentnosti kao i modifikaciji značenja leksema u kolokaciji ili nastanku kolokacijskoga značenja ima makrokontekst (kognitivna mrežna konfiguracija stručnih znanja) koji djeluje kao kognitivni mehanizam koji upravlja procesima sintagmatizacije, leksikalizacije i terminologizacije. U arhitekturi velik broj kolokacija nastaje sintagmatizacijom pri čemu one zadobivaju terminološku upotrebnu vrijednost.

Rezultati analize potvrđuju ključnu ulogu makrokonteksta u ispravnoj interpretaciji, ali i produkciji stručnojezičnih kolokacija kao i njegov utjecaj na kolokacijske raspone leksema *kuća* i *house*. Budući da se radi o najfrekventnijim leksemima u arhitektonskim tekstovima, oni pokazuju širok kolokacijski raspon, no leksemi koji ulaze s njima u kolokacijske sklopove „propisani“ su konceptualnim okvirima unutar kognitivnoga makrokontek-

sta te se stoga razlikuju od kolokacijskoga raspona istih leksema u općejezičnoj upotrebi što može biti tema kakvoga budućega istraživanja.

Rezultati analize pokazuju varijabilnosti u sintaktičkim obrascima kolokacijskih sastavnica u dvama jezicima što ovisi o sintaktičkim karakteristikama i mogućnostima izričaja svakoga jezika kao i različite modalitete leksičke realizacije semantički ekvivalentnih kolokacija u dvama jezicima s posljedičnim semantičkim pomacima u značenjima. U ispitivanome segmentu nazivlja kolokacije ne pokazuju visok stupanj čvrstoće, već postoji mogućnost supstitucije kolokata ili dodavanja leksema u kolokacijski sklop čime kolokacija vrši svoju kognitivnu funkciju potkategorizacije stručnih znanja. Nadalje, sintagmatske kombinacije koje bi se u općemu jeziku smatrale slobodnim kombinacijama, u stručnome diskursu tvore iznimno čvrste i frekventne kolokacije s visokim stupnjem predvidivosti njihova supostojanja i s terminološkom upotrebnom vrijednošću. Rezultati analize također su ukazali na različite modalitete ostvarivanja djelomične kompozicionalnosti kolokacija. One nerijetko pokazuju varljivu transparentnost i za njihovo ispravno razumijevanje presudan je makrokontekst, odnosno posjedovanje pozadinskoga stručnoga znanja. Korpus također bilježi i brojne zanimljive sociokulturološki i regionalno specifične kolokacije unutar jednoga jezika (osobito engleskoga), dok u kontrastivnome smislu one rezultiraju pojmovnim i leksičkim prazninama.

Analiza je potvrdila prikladnost kontrastivnoga pristupa istraživanju stručnojezičnih kolokacija jer njihova idiosinkratična priroda tada najjasnije dolazi do izražaja. Analizirani kolokacijski primjeri dokazali su također i opravdanost sociokognitivnoga pristupa analizi kojim ih se promatra kao višedimenzionalne jezične entitete u isprepletenosti njihovih leksičko-semantičkih, kontekstualnih i kognitivnih dimenzija, a ne samo kao nomenklaturu.

Ovo bi istraživanje moglo biti poticaj novim istraživanjima radi stjecanja uvida u sličnosti i razlike između kolokacija u općejezičnoj i stručnojezičnoj domeni upotrebe ili pak sličnosti i razlike između stručnojezičnih kolokacija u raznim jezicima struka.

Kratice: US = The United States of America; GB = Great Britain.

Literatura

- Badziński, Arkadiusz (2019) „Problems in medical translation among professional and non-professional translators: Collocations as a key issue“, *Beyond Philology*, 16/4, str. 157–177. URL: <https://doi.org/10.26881/bp.2019.4.06> (30. 8. 2023.).
- Bartsch, Sabine; Evert, Stefan (2014) „Towards a Firthian Notion of Collocation“, *Časopis OPAL* 2, str. 48–61. URL: <https://stephanie-evert.de/PUB/BartschEvert2014> (4. 9. 2023.).
- Benson, Morton (1985) „Collocations and Idioms“. *ELT Documents 120: Dictionaries, Lexicography and Language Learning*, ur. R. F. Ison, Oxford Pergamon, str. 61–68.
- Benson, Morton (1989) „The Structure of the Collocational Dictionary“, *International Journal of Lexicography* 1, Vol. 2, Oxford University Press, str. 1–14.
- Blažević, Nevenka; Košuta, Nataša (2017) „Kolokacije u opisu turističke destinacije“, *Foreign Languages and Tourism*, ur. Brigita Bosnar-Valković i Dolores Miškulin, Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, str. 19–24.
- Blagus Bartolec, Goranka (2017) „Glagolske kolokacije u administrativnome funkcionalnom stilu“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 43 (2), str. 285–309.
- Borić, Neda (2011) *Analiza leksičkih skupova u stručnom diskursu arhitekture u hrvatskom i engleskom jeziku*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Borić, Neda (2012) „Modaliteti utjecaja na prototipnu strukturu hrvatskih i engleskih leksičkih jedinica u diskursu arhitekture“, *Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici*, ur. Leonard Pon; Vladimir Karabalić i Sanja Cimer, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Osijek, str. 545–564.
- Borić, Neda (2014) „KUĆA (HOUSE) as a Conceptual and Lexical Category in the Semantic Space of Specialist Architecture Discourse in Croatian“, *Language as Information*, ur. Anita Peti-Stantić i Mateusz Milan Stanojević, Peter Lang Edition, str. 107–129.
- Borić, Neda (2020) „Analiza tvorbenih načina u hrvatskome nazivlju arhitekture i urbanizma s osobitim osvrtom na značenje“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 46, No. 1, str. 29–48.

- Borucinsky, Mirjana; Kegalj Jana (2015) „Collocations in Marine Engineering English“, *Scripta Manent* 10 (2), str. 36–51.
- Bozděchová, Ivana (2006) „Terminological Collocations in Czech Medical Texts“. *Hermēneus. Revista de Traducción e Interpretación*, Núm. 8, str. 1–13.
- Bratanić, Maja; Ostroški Anić, Ana (2012) „Pedagoški pristup korpusno utemeljenoj izradbi kolokacijskoga rječnika strukovnog nazivlja“, *Filologija*, 58, str. 39–54.
- Cabré, Maria Teresa (1999) *Terminology. Theory, Methods and Application*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam – Philadelphia.
- Cabré Castellví, Maria Teresa (2000) „Elements for a theory of terminology: Towards an alternative paradigm“, *Terminology* 6, 1, str. 35–57.
- Cabré, Maria Theresa (2003) „Theories of terminology: Their description, prescription and Explanation“, *Terminology* 9 (2), str. 163–199.
- Carter, Ronald (1987) *Vocabulary – Applied Linguistic Perspectives*, Allen & Unwin, London.
- Ching, Francis D.K. (1995) *A Visual Dictionary of Architecture*, John Wiley & Sons, Inc. USA.
- Cigan, Vesna (2018) „Terminological collocations and term variation in mechanical engineering discourse“, *Fluminensia*, god. 30, br. 2, str. 91–120.
- Connor, Ulla M.; Moreno, Ana I. (2005) „Tertium Comparationis: A vital component in contrastive research methodology“, *Directions in Applied Linguistics: Essays in Honor of Robert B. Kaplan*, ur. Paul Bruthiaux; Dwight Atkinson; William Egginton; William Grabe i Vaidehi Ramanathan, Multilingual Matters, Clevedon, England, str. 153–164. URL: <https://doi.org/10.21832/9781853598500> (20. 7. 2023.)
- Cowie, Anthony Paul (1978) „The Place of Illustrative Material and Collocations in the Design of a Learner’s Dictionary“, *In Honour of A. S. Hornby*, ur. Peter Strevens, Oxford University Press, London, str. 127–139.
- Croft, William; Cruse, David Alan (2004) *Cognitive Linguistics*, Cambridge University Press. Cambridge.
- Cruse, David Alan (1986) *Lexical Semantics*, Cambridge University Press.
- Demir, Cüneyt (2018) „Word combinations of English in academic writing“, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14 (1), str. 293–327.

- Duplančić Rogošić, Gorana (2022) „Imeničke kolokacije u engleskom jeziku ekonomske struke i model njihove leksikografske obrade“, doktorska disertacija, URL: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:874578> (29. 7. 2023.).
- Faber, Pamela (2009) „The cognitive shift in terminology and specialized translation“, *Monografias de Traducción e Interpretación* 1(1), str. 107–134.
- Firth, John Rupert (1951) „Modes of Meaning“, u: John Rupert Firth (1957) *Papers in Linguistics 1934-51*, Oxford University Press, London, str. 190–215.
- Firth, John Rupert (1957) „A Synopsis of Linguistic Theory, 1930-55“, *Selected Papers of J.R.Firth 1952-59* (1968), ur. Frank Robert Palmer, Longman, London, str. 168–205.
- Fleming, John; Honour, Hugh; Pevsner, Nikolaus (1999) *The Penguin Dictionary of Architecture and Landscape Architecture*. Penguin Books Ltd, London.
- Gaudin, François (1993) *Socioterminologie: Une approche sociolinguistique de la terminologie*, Duculot De Boeck, Brussels.
- Giacomini, Laura (2022) „The contextual behaviour of specialised collocations: typology and lexicographic treatment“ *Yearbook of Phraseology*, Vol. 13, No. 1, str. 55–80.
- Gramley, Stephan; Pätzold, Kurt-Michael (1992) *A Survey of Modern English*, Routledge, London.
- Grčić Simeunović, Larisa; Frleta, Tomislav (2012) „Kriteriji za prevođenje složenih naziva i kolokacija na hrvatski jezik (pravna terminologija EU-a)“, *Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici*, ur. Leonard Pon; Vladimir Karabalić i Sanja Cimer, Osijek: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku (HDPL), str. 231–244.
- Hitcheva, Dobromira (2014) „A Combined Taxonomic-Frames Approach to Terminological Verb Collocations. Terminology and Knowledge Engineering“, Berlin, Germany, str. 1–9. URL: <https://hal.science/hal-01005880> (30. 8. 2023.).
- Hrvatska enciklopedija (2021) *mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=60954> (31. 8. 2023.).

- Husinec, Snježana; Horvatić Bilić, Irena (2021) „A Comparative Analysis of Collocations in UK and Croatian Company Law“, *ESP Today*, Vol. 9(2), str. 251–271.
- Kos, Ivana Marija (2012) *Kolokacijske strukture u hrvatskome naftnom nazivlju*, magistarski rad.
- Ivir, Vladimir (1992-1993) “Kolokacije i leksičko značenje”, *Filologija*, 20-21, str. 181–189.
- Langacker, Ronald W. (1987) *Foundations of Cognitive Grammar*, Vol. I, Stanford: Stanford University Press.
- Laslo, Aleksander (1983-84) “Arhitektonski vodič. Individualno stanovanje u Zagrebu od 1900 do 1940”, *Arhitektura* br. 186, 187, 188. God. XXXVI-XXXVII, str. 120–133.
- L’Homme, Marie-Claude; Bertrand, Claudine (2000) “Specialized Lexical Combinations: Should they be Described as Collocations or in Terms of Selectional Restrictions?”, *Proceedings Ninth EURALEX International Congress*, Stuttgart. Stuttgart University. str. 497–506.
- Lipka, Leonhard (1990) *An Outline of English Lexicology. Lexical Structure, Word Semantics and Word-Formation*, Max Niemeyer Verlag, Tübingen.
- Luzer, Josip; Tominac Coslovich, Sandra (2016) „Leksikografska obrada glagola, glagolskih kolokacija i sintagmi u dvojezičnim tehničkim rječnicima“, *Jezikoslovlje*, 17, 3, str. 519–556.
- Mackin, Ronald (1987) „On Collocations: Words Shall Be Known by the Company They Keep“, *In Honour of A.S. Hornby*, ur. Peter Strevens, Oxford University Press, London, str. 149–165.
- Martinet, André (1970) *Éléments de linguistique générale*, Armand Colin, Paris.
- Michta, Tomasz (2022) „You shall know a term by the company it keeps: Collocations of the term evidence in general and legal corpora“, *Beyond Philology* No. 19/1. URL: <https://doi.org/10.26881/bp.2022.1.03> (30. 8. 2023.).
- Miščin, Evelina (2012) *Glagolske kolokacije u engleskome jeziku medicinske struke*, doktorska disertacija, Sveučilište u Osijeku.
- Miščin, Evelina (2013) „Use of Corpus Analysis Tools in Medical Corpus Processing“, *INFUTURE2013: “Information Governance”*, str. 187–196.
- Molina-Plaza, Silvia; Allani, Samira (2022) „Teaching Keywords and Their Collocational Profiles in Marine Engineering English: A Qualitative

- and Quantitative Approach“, *Lidil*, 65. URL: <https://doi.org/10.4000/lidil.10695> (30. 8. 2023.).
- Nattinger, James R.; DeCarrico, Jeanette (1992) *Lexical Phrases and Language Teaching*, Oxford University Press, Oxford.
- Nida, Eugene A. (1975) *Componential Analysis of Meaning – An Introduction to Semantic Structures*, Mouton, The Hague, Paris.
- Ordulj, Antonia (2016) „Kolokacije kao sastavnica leksičke kompetencije u hrvatskom kao inom jeziku“, doktorska disertacija. URL: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/7358/1/Ordulj_Kolokacije%20kao%20sastavnica%20leksicke%20kompetencije%20u%20HIJ-u_doktorski%20rad_2016.pdf (29. 7. 2023.).
- Patiño Garcia Pedro (2014) „Towards a Definition of Specialized Collocation“, *LSP in Colombia: advances and challenges*, ur. Gabriel Quiroz i Pedro Patiño, Bern: Peter Lang, str. 119–133.
- Pegan, Srećko (2007) *Urbanizam. Uvod u detaljno urbanističko planiranje*. Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet.
- Peti, Mirko (1980) „Terminologizacija“, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, Vol. 6-7, No. 1, str. 227–238.
- Porzig, Walter (1934) „Intrinsic meaning relations“ [= Wesenhafte Bedeutungsbeziehungen], *Lexicology*, Vol. II, ur. Patrick Hanks, Routledge, London i New York, str. 3–21.
- Radek, Izidora; Pešut, Ivana (2016) „Kolokacije u engleskome jeziku policijske struke“, *Policija i sigurnost*, Vol. 25, No. 4, str. 370–396.
- Raffaelli, Ida (2009) *Značenje kroz vrijeme. Poglavlja iz dijakronijske semantike*, Disput, Zagreb.
- Sager, Juan C.; Dungworth, David; McDonald, Peter F. (1980) *English Special Languages. Principles and practice in science and technology*, Oscar Brandstetter Verlag KG. Wiesbaden.
- Sinclair, John (1991) *Corpus, Concordance, Collocation*, Oxford University Press. Oxford.
- Sosir [Saussure], Ferdinand, de (1977) *Opšta lingvistika*, Nolit, Beograd.
- Stojić, Aneta (2012) *Kolokacije. Prilog teoriji i praksi*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
- Špiranec, Ivana (2005) „Priroda i upotreba kolokacija: primjeri iz tehničkoga engleskog Jezika, *Strani jezici* 3 (3), str. 219–227.

- Špiranec, Ivana (2012) „Terminološke složenice, kolokabilnost i norma“, *Strani jezici* 41, 2, str. 141–152.
- Štambuk, Anuška (2005) *Jezik struke i spoznaja*, Književni krug, Split.
- Štefić, Lidija; Mravak-Stipetić, Marinka; Borić, Vesna (2010) „Kolokacije u jeziku stomatologije: primjeri iz oralne medicine“, *Acta Stomatologica Croatica* 44 (3), str. 176–187.
- Tafra, Branka (2005) *Od riječi do rječnika*, Školska knjiga, Zagreb.
- Taylor, John, R. (1989) *Linguistic Categorization*, Oxford University Press, Oxford.
- Temmerman, Rita (2000) *Towards New Ways of Terminology Description: The sociocognitive approach*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam – Philadelphia.
- Tutin, Agnès; Grossmann, Francis (2002) „Collocations régulières et irrégulières: esquisse de typologie du phénomène collocatif“, *Revue française de linguistique appliquée*, 1, Vol. VII, str. 7–25.
- Vuković Vojnović, Dragana (2021) „Key Noun + Noun Collocations in the Language of Tourism: A Corpus-Based Study of English and Serbian“, *Elope*, Vol. 18, No. 2. URL: <https://doi.org/10.4312/elope.18.2.51-68> (10. 7. 2023.).
- Zagórska, Anna (2022) „Defining Collocations or the Purposes of LSP Lexicography“, *Kwartalnik Neofilologiczny*, LXIX, 1/2022., str. 90–103.
- Zgusta, Ladislav (1991) *Priručnik leksikografije*, Svjetlost, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo.

Izvori za korpus

Hrvatski korpus: knjige i monografije

- Biondić, Ljerka (2011) *Uvod u projektiranje stambenih zgrada*, Golden marketing, Tehnička knjiga, Zagreb.
- Galijašević, Teufik; Jošić, Mladen; Vlahović, Dragomir (2006) *Zgrade društveno poticane stanogradnje, realizacije 2003/2004*, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb.
- Grimmer, Vera (2008) „Arhitektura / Kazimir Ostrogović“, *Arhitektura*: br. 1 (218), god. LV, Udruženje hrvatskih arhitekata (UHA), Zagreb.
- Knežević, Grozdan; Kordiš, Ivo (1976) *Stambene i javne zgrade*, Tehnička knjiga, Zagreb.

Pegan, Srećko (2007) *Urbanizam, Uvod u detaljno urbanističko planiranje*, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski Fakultet, Zagreb.

Premerl, Nada (2000) *Stan arhitekta Viktora Kovačića*, Muzej grada Zagreba, Zagreb.

Radović-Mahečić, Darja (2007), *Moderna arhitektura u Hrvatskoj 1930-ih*, Školska knjiga, Zagreb.

Stručni i znanstveni časopisi za arhitekturu

ARHITEKTURA – godišnji znanstveni i stručni časopis Udruženja hrvatskih arhitekata, Zagreb.

ČIP – Čovjek i prostor – mjesečnik Udruženja hrvatskih arhitekata, Zagreb.

ORIS – časopis za arhitekturu i kulturu, Zagreb.

PROSTOR – znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam, Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet, Zagreb.

Engleski korpus: knjige i monografije

Barreneche, Raul, A. (2005) *Modern House three*, Phaidon Press Ltd., London.

Cerver, Francisco, A. (2005) *The World of Contemporary Architecture*, Könneman Verlagsgesellschaft mbH, Germany.

Correa, Charles (2000) *Housing and Urbanisation*, Thames and Hudson, London.

Frampton, Kenneth (2002) *American Masterworks. The twentieth-century House*, Thames & Hudson, London.

French, Hilary (2008) *Key Urban Housing of the Twentieth Century. Plans, Sections and Elevations*, Laurence King Publishing, London.

Furneaux, Jordan, R. (1969) *Western Architecture*, Thames and Hudson Ltd., London.

Jodidio, Philip (2004) *Architecture Now! 3*, Taschen GmbH, Cologne.

LeBlanc, Jude (1992) *18 Houses*, Princeton Architectural Press, New York.

Peel, Lucy; Powell, Polly; Garret, Alexander (1996) *An Introduction to 20th Century Architecture*, Grange Books, London.

Pfeifer, Gunter; Brauneck, Per (2008) *Row Houses, A Housing Typology*, Birkhäuser Verlag AG. Basel-Boston-Berlin.

Schittich, Christian (2000) *Single Family Houses. Concepts-Planning-Construction*. Edition DETAIL – Institut für internationale Architektur-Dokumentation GmbH München / Birkhäuser – Publishers for Architecture, Basel-Boston-Berlin.

Sherwood, Roger (1978) *Modern Housing Prototypes*, Harvard University Press, USA.

Wines, James (2000) *Green Architecture*, Taschen, Köln.

Britanski i američki stručni i znanstveni časopisi za arhitekturu:

The ARCHITECTURAL REVIEW – Emap Construct, London.

ARCHITECTURE – the magazine of the American Institute of Architects, Billboard Publications Inc., N.Y. ASSEMBLAGE – a critical journal of architecture and design culture, MIT Press Journals, Cambridge, Mass.

SUMMARY

Neda Borić

CONTRASTIVE ANALYSIS OF SPECIALIZED COLLOCATIONS WITH THE NOUNS *KUĆA* AND *HOUSE* IN ARCHITECTURAL DISCOURSE

This paper is dedicated to a qualitative contrastive analysis of specialized collocations with the nouns *kuća* and *house* in architectural discourse. Binary collocations were extracted from specialized representative comparable corpora of Croatian and English architectural texts. The goal is to analyse similarities and differences in collocational patterning in architecture in these two languages with special emphasis on the role of the macrocontext as a cognitive configuration of professional knowledge networks. The analysis confirms the idiosyncratic nature of collocational patterning even in the professional language context, i.e., incongruent ways of conceptualization and lexical realization. Specialized collocations in this segment of architectural terminology are mainly created by syntagmatic co-occurrences of general language lexemes. Their semantic profiling and transparency primarily result from the macrocontext. It acts as a cognitive mechanism that governs the processes of syntagmatisation, lexicalisation and terminologisation. The analysis is theoretically grounded in the contemporary approach to specialist languages.

Keywords: *specialized (terminological) collocation; cognitive macrocontext; contrastive analysis; architectural discourse; contemporary theories of terminology; lexicalisation*